

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор

Львівського державного
університету внутрішніх справ

доктор юридичних наук, професор

Дмитро ШВЕЦЬ

ВИСНОВОК

**про наукову новизну, теоретичне та практичне значення
результатів дисертації Назарія ПИНДИ на тему: «Механізм відшкодування
шкоди, заподіяної державі внаслідок ведення воєнних дій: історико-
правовий вимір» поданої на здобуття ступеня доктора філософії у галузі
знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»**

Кафедра теорії, історії та конституційного права навчально-наукового інституту права та правоохоронної діяльності Львівського державного університету внутрішніх справ, заслухавши на розширеному засіданні публічну презентацію наукових результатів дисертації Назарія ПИНДИ на тему: «Механізм відшкодування шкоди, заподіяної державі внаслідок ведення воєнних дій: історико-правовий вимір», а також оцінку рецензентів та учасників фахового семінару, проведеного 16 березня 2026 року, констатує наступне:

Актуальність теми дослідження зумовлена складною безпековою ситуацією, що склалася внаслідок широкомасштабної збройної агресії російської федерації проти України, яка триває з 2014 року й особливо загострилася після повномасштабного вторгнення у 2022 році. Збройний конфлікт спричинив безпрецедентні за масштабами людські, соціальні та економічні втрати, завдавши значної шкоди інфраструктурі, державному і приватному майну, природному середовищу, об'єктам культурної спадщини та життєво важливим секторам економіки. В таких умовах питання юридичного обґрунтування, формування та імплементації ефективного механізму відшкодування шкоди, заподіяної державі внаслідок воєнних дій, набуває першорядного значення як у національному, так і в міжнародному правовому дискурсі.

Попри наявність певних напрацювань у сфері міжнародного гуманітарного та публічного права, відсутність єдиної, системної та ефективної моделі відшкодування шкоди, яка б враховувала як історичний досвід (наприклад, механізми репарацій після I та II Світових воєн), так і новітні виклики сучасних воєнних конфліктів, залишається гострою проблемою. Зокрема, досвід попередніх міжнародних конфліктів, таких як війна в Югославії, Іраку, Афганістані та ін., свідчить про складність реалізації компенсаційних механізмів, що ґрунтуються на міжнародному праві та рішенні міждержавних інституцій. Водночас, війна росії проти України актуалізувала необхідність

перегляду чинних підходів до фіксації, оцінки та забезпечення відшкодування збитків, заподіяних державі, з урахуванням практики міжнародних судових органів, ініціатив Ради Європи та Генеральної Асамблеї ООН, зокрема створення Реєстру збитків.

Наразі Україна перебуває в унікальній правовій ситуації, коли йдеться не тільки про відшкодування шкоди окремим особам чи юридичним суб'єктам, а про повноцінний механізм компенсації збитків, завданих державі як суб'єкту міжнародного права. Національне законодавство перебуває на етапі трансформації та гармонізації з міжнародними стандартами у сфері компенсацій, однак комплексної системи, здатної охопити всі аспекти (від оцінки збитків до їхньої реалізації через міжнародні правові механізми), досі не сформовано. Таким чином, виникає нагальна потреба у науковому осмисленні історико-правових засад формування механізмів відшкодування шкоди, виявленні правових тенденцій та закономірностей у цій сфері, і розробці пропозицій щодо вдосконалення правового регулювання.

Окремої уваги потребує аналіз ролі міжнародного співтовариства у формуванні ефективних компенсаційних інструментів, зокрема в умовах недовіри або обмеженої юрисдикції міжнародних судових інституцій щодо агресора. Вивчення міжнародного досвіду дозволяє зрозуміти, які інституційні форми (комісії, трибунали, фонди, реєстри) та правові механізми (репарації, реституції, сатисфакції) виявилися дієвими в різних історичних контекстах і можуть бути адаптовані до сучасних умов українсько-російського конфлікту.

Отже, актуальність дослідження зумовлена потребою у створенні системного, науково обґрунтованого підходу до механізму відшкодування шкоди, заподіяної державі внаслідок воєнних дій, що базується на поєднанні історичного досвіду, міжнародних правових норм та національного законодавства України. Результати такого дослідження мають важливе значення для вдосконалення теоретико-правових засад відповідного інституту та для практичної реалізації механізмів справедливого відновлення в умовах повоєнної реконструкції держави, забезпечення правового суверенітету та зміцнення міжнародного правопорядку.

Дослідженню темі дисертаційного дослідження механізмів відшкодування шкоди, заподіяної державі внаслідок ведення воєнних дій присвячена значна кількість наукових праць, зокрема: І. Антошина, О. Банасько, О. Барабаш, І. Боровська, А. Бучинська, О. Валендюк, Л. Василенко, В. Васильєв, А. Войціховський, І. Глущенко, І. Голубенко, К. Громовенко, І. Гуменної, Т. Гуменюк, К. Добкіна, О. Котуха, Д. Кравчук, В. Лихвар, Х. Майкут, М. Магомедов, Я. Миколаєнко, І. Мудра, О. Оболенцева-Красивська, С. Певко, А. Пеллет, Ю. Петрончак, К. Рашевська, І. Романська, В. Солом'яний, І. Срібняк, Я. Тицька, М. Шевців, О. Шморгун, К. Шпак та інші.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. При розгляді питання відшкодування шкоди, завданої внаслідок ведення воєнних дій необхідно звернутися до національного законодавства, зокрема, до Постанови КМУ від 20 березня 2022 р. № 326 та міжнародного законодавства. Так, на

сьогодні Україною, реалізовано низку державних програм щодо допомоги постраждалим громадянам та бізнесу від російської агресії, що потребують детального розгляду, а також порівняння такої допомоги за часів Першої та Другої світових воєн. Дисертація безпосередньо пов'язана з темою науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт Львівського державного університету внутрішніх справ за напрямом «Держава і право: філософсько-правовий та теоретико-історичний виміри» (державний реєстраційний номер 0125U002574).

Мета дисертації полягає у комплексному теоретико-правовому дослідженні механізму відшкодування шкоди, заподіяної державі внаслідок ведення воєнних дій, з'ясування причин і пошук способів подолання недостатньої ефективності існуючих правових інструментів компенсації, включно з механізмами забезпечення відшкодування шкоди фізичним та юридичним особам як складової загального обов'язку держави щодо фіксації, консолідації та пред'явлення вимог про відшкодування збитків, завданих агресією.

Досягнення поставленої мети передбачає постановку та виконання таких **завдань**:

- проаналізувати історіографію та джерельну базу дослідження;
- дослідити форми відшкодування шкоди державі, заподіяної внаслідок воєнних дій
- вивчити особливості відшкодування шкоди, заподіяної державі в період I та II Світових воєн;
- з'ясувати особливості відшкодування шкоди, заподіяної державі у військових конфліктах другої половини XX століття
- розглянути механізм відшкодування шкоди, заподіяної державі у військових конфліктах у XXI столітті;
- дати правову оцінку забезпечення законодавчого механізму відшкодування шкоди, заподіяної Україні внаслідок агресії російської федерації
- осмислити та визначити сутність участі міжнародного співтовариства у забезпеченні відшкодування шкоди заподіяної Україні в результаті російського вторгнення.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають у процесі формування, функціонування та реалізації механізму відшкодування шкоди, заподіяної державі внаслідок ведення воєнних дій, включаючи її зобов'язання щодо забезпечення компенсації фізичним та юридичним особам як складової національної системи пред'явлення та консолідації вимог про відшкодування збитків.

Предметом дослідження є механізм відшкодування шкоди, заподіяної державі внаслідок ведення воєнних дій, розглянутий у єдності його історико-правових, нормативних, інституційних та процедурних аспектів.

Методологічну базу дослідження становить система загальнонаукових та спеціально-юридичних методів, застосування яких у межах діалектичного підходу дало змогу забезпечити об'єктивність і повноту аналізу зазначеного

явища в контексті його генезису, правового регулювання та практичної реалізації. У процесі наукового аналізу використано комплекс методів, структурованих за відповідними рівнями.

На філософському рівні визначальним став діалектичний метод, який дозволив розглянути еволюцію механізмів відшкодування шкоди від класичних контрибуцій до сучасних компенсаційних моделей у їх постійному розвитку, взаємозв'язку та трансформації під впливом змін у світовому правопорядку.

Серед загальнонаукових методів використано метод аналізу та синтезу, що застосовувався з метою виокремлення структурних елементів механізму відшкодування шкоди та зіставлення правових явищ, пов'язаних із репараційною політикою держав у різні історичні періоди. Індуктивний і дедуктивний методи використовувалися для переходу від вивчення конкретних історико-правових прикладів до формулювання узагальнених теоретичних положень, а системно-структурний метод забезпечив можливість розгляду механізму відшкодування шкоди як цілісної правової конструкції, що охоплює взаємопов'язані інституційні, процедурні та нормативні компоненти.

До спеціально-юридичних методів належать історико-правовий, що став визначальним у розкритті генези правових підходів до відшкодування шкоди та аналізі еволюції міжнародного права, а також порівняльно-правовий, який дозволив зіставити підходи різних правових систем США, Німеччини, Франції, Югославії, Іраку та України і виявити спільні тенденції. Формально-юридичний метод застосовувався для аналізу нормативно-правових актів, міжнародних договорів, судових рішень та резолюцій міжнародних організацій, що мають значення для правового регулювання механізмів відшкодування. Метод правового моделювання використано при формуванні авторських пропозицій щодо створення міжнародної компенсаційної комісії, єдиного реєстру збитків та механізму конфіскації активів держави-агресора, тоді як метод правової прогностики дав змогу оцінити перспективи розвитку національного законодавства у сфері постконфліктного відновлення.

Інформаційна та джерельна база дослідження включає репрезентативне коло джерел, зокрема міжнародно-правові акти, норми національного законодавства України та іноземних держав, історичні документи, матеріали міжнародної судової практики, а також ґрунтовний масив наукової літератури.

Теоретико-методологічною основою наукового дослідження є сукупність наукових підходів, принципів та фундаментальних положень, що забезпечують міждисциплінарний характер аналізу проблеми відшкодування шкоди. У роботі використано здобутки загальної теорії права, історії держави і права, міжнародного публічного, гуманітарного, конституційного, адміністративного та фінансового права. Теоретичний базис сформовано на засадах аналізу еволюції репараційних практик ХХ–ХХІ століть, рішень міжнародних судових органів та сучасних інституційно-правових ініціатив у межах ООН, Ради Європи, ЄС тощо. Теоретичну основу становлять праці вітчизняних і зарубіжних правознавців, які досліджували проблематику відповідальності держав, репарацій, реституцій та сатисфакцій.

Наукова новизна одержаних результатів. Робота полягає у історико-правовому дослідженні механізмі відшкодування шкоди, заподіяної державі внаслідок ведення воєнних дій. Зокрема:

вперше:

– запропоновано цілісну теоретичну модель компенсаторного механізму, що поєднує теорію міжнародної відповідальності держав, сучасні правові процедури фіксації збитків та інструменти реалізації міжнародно-правових рішень;

– розроблено теоретично обґрунтовану багаторівневу модель відшкодування, що інтегрує історичні репараційні практики, норми міжнародного гуманітарного та публічного права, процедури національної юрисдикції і перспективні інституційні механізми (міжнародну компенсаційну комісію, реєстр збитків, інструменти конфіскації активів держави-агресора);

– сформульовано авторське визначення механізму відшкодування шкоди державі внаслідок воєнних дій як комплексного, поліструктурного правового інституту, що включає історичні, нормативні, інституційні, процедурні та доказові компоненти, необхідні для реалізації права держави на компенсацію у міжнародно-правовій площині;

– обґрунтовано етапи розвитку еволюції відшкодування шкоди державам упродовж XX-XXI ст., яка враховує репараційні моделі після світових воєн, підходи періоду холодної війни, практику компенсаційних комісій ООН та новітні моделі, сформовані у відповідь на агресію РФ проти України;

– розроблено авторську класифікацію форм міжнародно-правової відповідальності держави-агресора у контексті компенсації збитків, яка охоплює: інфраструктурну шкоду, екологічні втрати, руйнування культурної спадщини, економічні втрати держави та порушення функціонування державних інституцій;

удосконалено:

– методологічні підходи до аналізу міжнародних договорів, актів ООН, Ради Європи, Європейського Союзу та міжнародної судової практики шляхом комплексного поєднання порівняльно-правового, формально-юридичного та системно-функціонального методів. Їх новизна полягає у застосуванні інституційного та еволюційного аналізу, що дозволило простежити трансформацію підходів міжнародних організацій до відшкодування шкоди державам унаслідок воєнної агресії та виокремити їхню роль у формуванні сучасної компенсаційної архітектури міжнародного права;

– методологію вивчення національного законодавства щодо фіксації, оцінки та юридичного оформлення збитків, завданих воєнною агресією, шляхом інтеграції нормативного аналізу з елементами правозастосовної та адміністративної практики України після 2014 року;

– запропоновано авторське бачення структури майбутнього міжнародного компенсаційного механізму, здатного функціонувати в умовах обмеженої доступності традиційних інструментів міжнародної юрисдикції, зумовленої зловживанням державою-агресором принципом суверенного

імунітету. Запропонована модель ґрунтується на поєднанні договірних, інституційних та позасудових елементів міжнародного правового регулювання;

– класифікацію форм компенсації шкоди, завданої внаслідок воєнної агресії, з урахуванням специфіки збройних конфліктів ХХІ століття, зокрема гібридних війн і злочинів агресії, що дозволило систематизувати як традиційні, так і нетипові компенсаційні інструменти;

– доктринальне розуміння ролі міжнародних інституцій (ООН, Ради Європи, Європейського Союзу, міжнародних судових органів) у формуванні сучасної компенсаційної політики шляхом визначення критеріїв та меж їх участі у процедурах відшкодування шкоди, завданої державам унаслідок воєнної агресії;

набули подальшого розвитку:

– наукові уявлення про зв'язок історичних форм репарацій із сучасними викликами формування дієвих компенсаційних моделей у контексті гібридних конфліктів, транснаціональних загроз та системних порушень міжнародного правопорядку;

– ідеї щодо інституціоналізації механізмів відшкодування, зокрема через створення міжнародних компенсаційних комісій, реєстрів збитків, фондів конфіскованих активів держави-агресора та застосування засад універсальної юрисдикції до злочину агресії;

– наукові підходи до узгодження національної системи компенсації з міжнародними стандартами, включно з імплементацією норм міжнародного гуманітарного права, права міжнародної відповідальності держав, принципів перехідного правосуддя та зобов'язань держави у сфері захисту прав людини.

Практичне значення одержаних результатів полягає в можливості їх використання у трьох взаємопов'язаних напрямках: нормотворчому, правозастосовчому та освітньо-методичному. Запропоновані положення та висновки можуть бути враховані при вдосконаленні національного законодавства у сфері відшкодування шкоди, документування та оцінки збитків і використані у межах міжнародного правового співробітництва. Результати дослідження мають прикладне значення для вдосконалення підходів до фіксації та відшкодування шкоди, заподіяної державі внаслідок воєнних дій, зокрема в контексті формування та розвитку системи відновлення України. Напрацювання можуть бути використані в освітньому процесі для підготовки курсів з міжнародного публічного права, історії держави і права та спецкурсів з права збройних конфліктів і відновного правосуддя. Результати дисертаційного дослідження можуть слугувати підґрунтям для практичного впровадження механізмів компенсації у постконфліктних умовах.

Автор широко використовує результати власних наукових здобутків в ході викладання нормативних історико-правових дисциплін за програмою бакалаврату для студентів-правників, магістрантів та аспірантів ЗВО (Акт впровадження результатів дисертації в освітній процес Львівського державного університету внутрішніх справ №2 від 02.01.2026 р.).

Структура та обсяг роботи. Дисертація складається зі анотації, переліку умовних позначень, вступу, трьох розділів (поділених на вісім підрозділів), висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг становить 187 сторінок, у т. ч. 150 сторінок основного тексту. Робота містить 1 таблицю, 3 рисунки, 2 додатки. Список використаних джерел нараховує 165 позицій.

Особистий внесок здобувача. Сформульовано положення, узагальнення, висновки, рекомендації, пропозиції обґрунтовані на підставі особистих досліджень внаслідок опрацювання та аналізу наукових та нормативних джерел.

Апробація результатів дисертації. Основні положення дисертаційної роботи були представлені та обговорені на науково-практичних заходах, зокрема: Всеукраїнському круглому столі «Державотворення та правотворення в умовах війни та післявоєнного періоду» (м. Львів, 2024 р.), науковому семінарі «Конституційні права і свободи людини та громадянина в умовах війни та післявоєнного періоду» (м. Львів, 2025 р.), IV Міжнародній науковій конференції «Технології та суспільство: взаємодія, вплив, трансформація» (м. Чернігів, 2025 р.), а також V та VIII Міжнародних науково-практичних конференціях «Perspectives of contemporary science: theory and practice» (м. Львів, 2024 р.).

Публікації. Ключові результати дисертації висвітлені у трьох наукових статтях у фахових виданнях категорії Б України та у шести тезах наукових повідомлень, опублікованих у матеріалах конференцій та семінарів.

Наукові праці, в яких опубліковано наукові результати дисертації:

1. Пинда Н.Т. Особливості відшкодування шкоди, заподіяної державі в період I та II світових воєн. *Науковий фаховий журнал «Право UA»*. № 2. 2024. С. 295-302. URL: <https://surl.li/njthhr>.
2. Пинда Н.Т. Механізм відшкодування шкоди, заподіяної державі у військових конфліктах у XXI столітті. *Науковий фаховий журнал «Право і суспільство»*. № 3. 2024. С.346-351. URL: <https://surl.li/rhbaex>.
3. Пинда Н.Т. Конфіскація заморожених активів держави-агресора як інструмент відшкодування збитків: міжнародно-правові аспекти. *Науковий фаховий журнал «Соціальний розвиток: економіко-правові проблеми»*. № 9. 2025. С. 231-239. URL: <https://surl.lu/youwao>.
4. Пинда Н.Т. Правові основи відшкодування Україні шкоди, заподіяної внаслідок Російської агресії. *Збірник матеріалів VII Всеукраїнської науково-практичної конференції*. (8 грудня 2023 р.). С. 319-321.
5. Пинда Н. Т. Правові аспекти відшкодування шкоди в контексті сучасних військових конфліктів. *матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції*. (м. Львів, 24–26 червня 2024 р.). С. 1215-1220.
6. Пинда Н. Т. Міжнародна допомога у відшкодуванні збитків, завданих Україні: досвід та перспективи. *«Perspectives of contemporary science: theory and practice»*: матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції. (м. Львів, 16–18 вересня 2024 р.). С. 832-836.

7. Пинда Н.Т. Участь міжнародного співтовариства у забезпеченні відшкодування шкоди, заподіяної Україні в результаті російського вторгнення. *«Державотворення та правотворення в умовах війни та післявоєнного періоду»*: збірник тез-доповідей Всеукраїнського круглого столу (м. Львів, 12 грудня 2024 р.). С. 192-194.

8. Пинда Н.Т. Міжнародні стандарти прав людини та їх імплементація в Україні в умовах воєнного стану. *«Конституційні права і свободи людини та громадянина в умовах війни та післявоєнний період»*: матеріали наукового семінару. (м. Львів, 20 червня 2025 р.). С. 244-247.

9. Пинда Н.Т. Правові підстави для стягнення збитків з фізичних та юридичних осіб, причетних до військової агресії проти України. *«Технології та суспільство: взаємодія, вплив, трансформація»*: матеріали IV Міжнародної наукової конференції. (м. Чернігів, 20 червня 2025 р.). С. 145-148.

Розроблено відповідно до пункту 26 Тематики наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок на 2025-2029 роки, затвердженої наказом МВС України від 21 травня 2024 року № 326 «Про затвердження тематики наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок на 2025-2029 роки», передбачає проведення наукових досліджень у напрямі забезпечення якості та доступності послуг, що надаються органами та підрозділами МВС України в умовах дії правового режиму воєнного стану та післявоєнний період.

У дисертації «Механізм відшкодування шкоди, заподіяної державі внаслідок ведення воєнних дій: історико-правовий вимір» та у методичних рекомендаціях «Правові засади та механізми відшкодування шкоди, заподіяної державі внаслідок воєнних дій» не використано інформацію з грифом «Для службового користування» відповідно до наказу МВС України від 12.07.2023 № 573 «Про затвердження Переліку відомостей, що становлять службову інформацію» та наказу Національної поліції України від 01.09.2023 № 810 «Про внесення змін до Переліку відомостей, що становлять службову інформацію в системі Національної поліції України».

З огляду на викладене, можна резюмувати, що дисертація Назарія ПИНДИ на тему: «Механізм відшкодування шкоди, заподіяної державі внаслідок ведення воєнних дій: історико-правовий вимір», подана на здобуття ступеня доктора філософії у галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право», містить елементи наукової новизни, а її результати мають теоретичне і практичне значення для теорії та історії держави та права:

1) містить елементи наукової новизни, а її результати мають теоретичне і практичне значення для вітчизняної юридичної науки;

2) відповідає Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261, Вимогам до оформлення дисертацій, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40, Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, а також положенням освітньо-наукової програми «Право» для підготовки здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти – доктора філософії – за спеціальністю 081 «Право» у Львівському державному університеті внутрішніх справ;

3) відображена в 9 публікаціях, зокрема: 3 статтях у наукових фахових виданнях категорії Б, 6 публікаціях у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій та інших виданнях, що демонструє повноту попереднього оприлюднення результатів дослідження;

4) виконана дисертантом самостійно, отримані теоретичні висновки і результати демонструють особисті дослідження автора;

5) рекомендується до захисту на здобуття ступеня доктора філософії у галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Головуючий на засіданні кафедри:

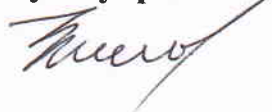
професор кафедри теорії, історії та конституційного права

навчально-наукового інституту права

та правоохоронної діяльності

Львівського державного університету внутрішніх справ

кандидат юридичних наук, доцент

Олег ПАНКЕВИЧ